

Arbetsskadelotteriet

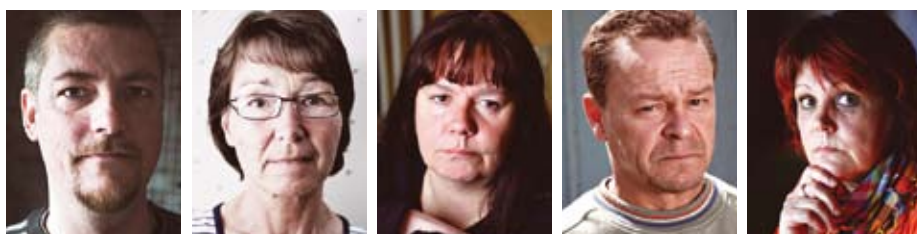
Ett examensarbete av Anni Alm

Välkommen till det stora arbetsskadelotteriet! Ett rättsosäkert system där statskassan är den enda vinnaren.

För 20 år sedan fick åtta av tio rätt till ersättning för arbetsskador. Idag tre av tio. Och arbetsskadeförsäkringen går med miljarder i vinst.

Kammarrätterna, som i princip är sista instans, dömer olika i olika delar av landet. I Sundsvall är de stenhårda mot personer som överklagar Försäkringskassans beslut. Men när Försäkringskassan klagar, till nackdel för den enskilda, vinner kassan nästan alltid.

Möt Tommi, Harriet, Christina, Jyrki och Birgitta som önskar att de flyttat från Norrland.

Tommi Harriet Christina Jyrki Birgitta

Välkommen till det stora arbetsskadelotteriet!

Ett rättsosäkert system där statskassan är enda vinnaren. För 20 år sedan fick åtta av tio rätt till ersättning för arbetsskador. I dag tre av tio. Möt fem personer som borde ha flyttat från Norrland.

Nästan alla drar EN NITLOTT

Text: ANNI ALM Illustration: ROBERT HILMERSSON Grafik: ISAK KRANTZ

Christina Lindkvist hade vunnit arbetsskadelotteriet – trodde hon. Hon fick rätt att få sitt fall prövat (prövningstillstånd) i Kammarrätten i Sundsvall, vilket är ovanligt. Och hon fick sin sin arbetskada godkänd. Det är bara 22 personer på tre år som lyckats med det.

Skadan i nacken och axlarna fick hon efter att ha lyft travar med böcker ut och in ur en maskin i nio år på tryckeriet i Falun. Två år efter domen skulle allt ställas på ända.

De som blir skadade i arbetet deltar i ett lotteri. Det spelar roll i vilken del av landet man bor. Dagens Arbete har granskat kammarrätterna i Sundsvall och Jönköping och hur de dömer i arbetsskademål. Trots att alla ska vara lika inför lagen är det stora skillnader. I Sundsvall är domstolen stenhård mot personer som skadats på jobbet. Det vet stålverks-

25,3

miljarder kronor. Så mycket har arbetsskadeförsäkringen gått plus de tio senaste åren. Överskottet har hamnat i statsbudgeten.

arbetaren Jyrki Malja nu.

En höstdag för tio år sedan, klockan tjuugo över tre på natten, gjorde Jyrki Malja något som i vanliga fall var otänkbart. Han gick hem mitt i ett skift. Det kändes som att han hade nackspärr från huvudet och ända ner över halva ryggen. När han skulle titta bakåt fick han vrida hela kroppen.

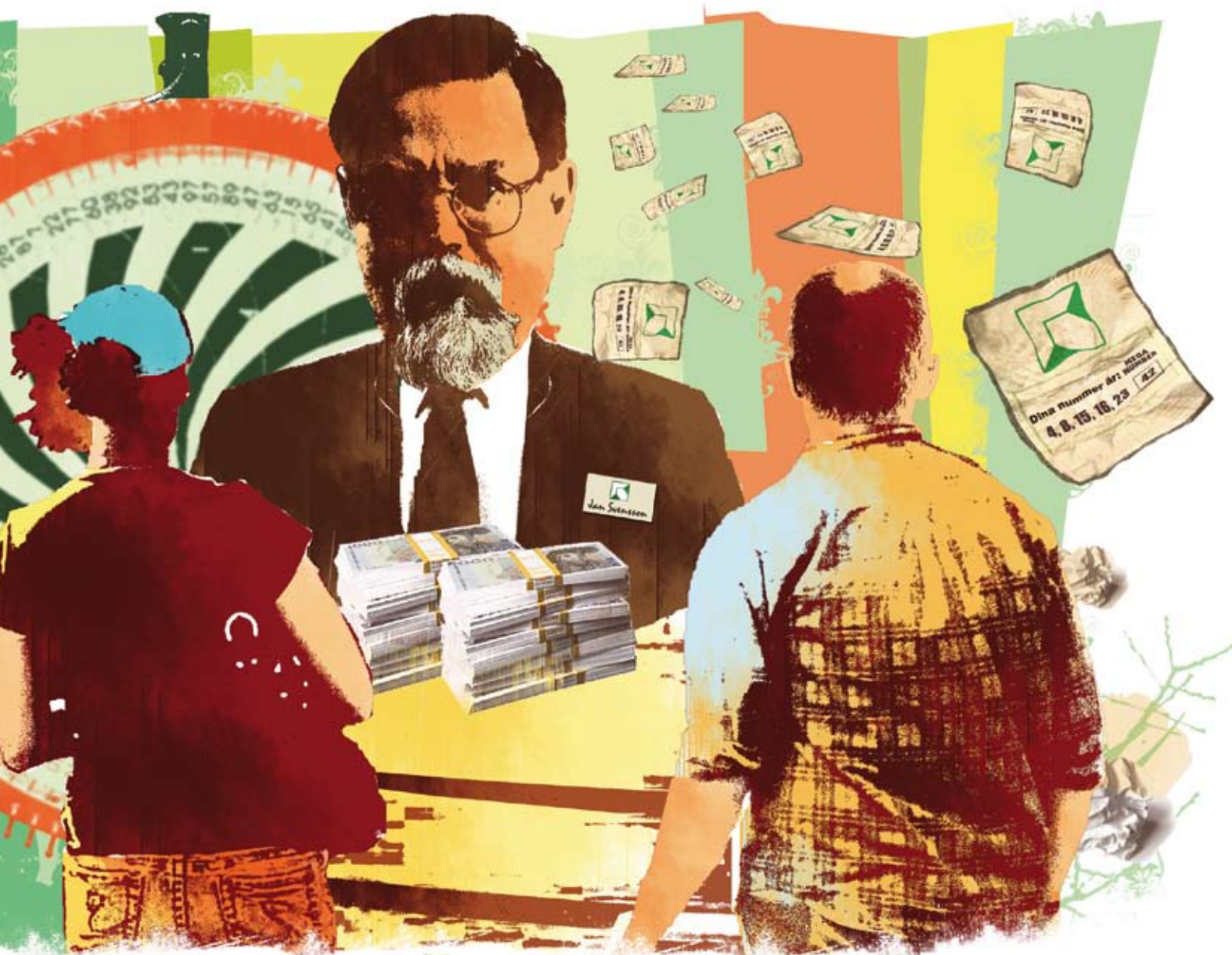
Dagen efter kom han inte upp ur sängen. Hela överkroppen kändes som bly. Han låg kvar länge. Snart blev han kissnödig. Hans sambo försökte dra honom ur sängen. Till slut fick hon rulla ur honom så att han landade på golvet ståendes på knäna och hän-

"Det känns som att Försäkringskassan tror att man ljuger. Det är kränkande, jag tror inte att det är många som skulle välja att vara sjukskriven", säger Birgitta Eliasson.

Foto: HENRIK HANSSON

derna. Det värkte överallt när han slog i golvet. Genom att stödja sig på en stol lyckades Jyrki ta sig upp.

När han står vid köksfönstret kan han se ut över industriområdet. Där ligger Ovako Steel, stålverket i Hofors. Jobbet han gått till nästan varje dag i 38 år. Nu har han en skada i axlarna, skulderna och nacken efter att ha jobbat med allt från att släpa stora kättingar till att handblanda tungt murbruk och skotta. Längre körde han travers i en omöjlig arbetsställning. Han satt högt uppe under taket och för att se ner till marken var han tvungen att ha huvudet mellan benen samtidigt som han styrde spakarna som satt bakom ryggen. Skift efter skift. År efter år.

Jyrki Malja har haft ett av de tyngsta jobben som finns i Sverige. Det säger professorn i arbets- och miljömedicin Eva Vingård. Hon har undersökt Jyrki. Skrivit ett utlåtande där hon förklarar att hans skador beror på arbetet. Eva Vingård är en av författarna till en skrift som Försäkringskassan och domstolarna

använder när de bedömer belastningsskador. Hon är regeringens rådgivare och hon anlitas regelbundet av domstolarna som sakkunnig. Men Jyrki fick inte skadan godkänd.

»Om jag så ligger ner tänker jag jobba.«

Om Jyrki bott i södra Sverige skulle han ha haft tre gånger så stor chans att få provningstillstånd.

– Man hade ju hoppats att de skulle ta hänsyn till mitt utlåtande. Det är konstigt att Kammarrätten i Sundsvall inte ens ger provningstillstånd, säger Eva Vingård.

De senaste nio åren har det kommit massor av nya vetenskapliga studier – som skulle kunna göra att fler får arbetsskador godkända. Redan 2007 slog Riksrevisionen larm

om att Försäkringskassan använder föråldrad forskning och inte har tagit till sig nya studier. En större sammanställning av de senaste rönen som skulle komma 2008 är fortfarande inte klar.

Sen den dagen Jyrki inte kom upp ur sängen har han varit sjukskriven på hel- eller halvtid. För ett år sedan gick han tillbaka till jobbet på heltid, efter att Försäkringskassan dragit in hans sjukersättning.

Han har fortfarande smärta och svårt att röra överkroppen. Fortfarande domnar armarna. Eva Vingård skriver i sitt utlåtande att han klarar detta med stark vilja och hög smärtröskel.

– Jag hade inte råd att bara jobba halvtid när de drog in sjukersättningen. Och jag kan inte söka ett annat jobb. Vem vill anställa en gammal stålverksarbetare som har varit sjukskriven i flera år? Då blir det socialen och dit

"Föret var jag en aktiv person. Spelade bandy, åkte slalom, motorcykel, skoter, you name it. Nu kan jag inte göra sådant längre", säger Tommi Savolainen.

Foto: MAJA BRAND

"Det är ingen som vill anställa någon som är sjukskriven. Arbetsförmedlingen vill inte ens ta in mig. De tycker att jag är i för dåligt skick", säger Christina Lindkvist.

Foto: HENRIK HANSSON

"Nu med facit i hand kanske jag skulle valt ett jobb, där man bara lyfter en penna och en pärm", säger stålverksarbetaren Jyrki Malja.

Foto: HENRIK HANSSON

➤ går jag inte. Det gör jag inte. Om jag så ligger ner tänker jag jobba. De får släpa ut mig med fötterna före den dag jag inte orkar längre, säger Jyrki.

Birgitta Eliasson i Gustafs fick drömjobbet. Hon har alltid älskat att sy, sticka och virka. Hon fick jobb som sömmerska på Batik och Tryck, en liten syateljé i en av de röda stugorna i hantverksbyn i centrala Borlänge.

»För mig var det självklart att skadan berodde på jobbet.«

Sju år senare sitter hon i badkaret, dubbelvikt. Hon försöker nå med duschen för att skölja ur schampot men det går nästan inte. Hon kan inte få upp armarna. Det känns som att någon håller ett hett strykjärn mot hen-

nes nacke när hon böjer ned huvudet.

För att få sömnen rak var hon tvungen att hålla upp de stora tygstyckena. Med ena armen långt bakom ryggen och andra handen på symaskinen sydde hon allt som oftast 15 till 20 kjolar per dag. En dag var en företrädare från facket där och hälsade på. När hon skulle vända sig om för att prata med honom vred hon inte på huvudet utan på hela överkroppen. Han tittade på henne och frågade

om hon hade ont i nacken. Birgitta själv hade vant sig och trodde att det var ett normalt sätt att vrida sig på.

Birgitta blev sjukskriven och gjorde en anmälan om arbetsskada. En dag fick hon en kopia på sin journal på posten. Där stod det att hon har diabetes, depression, astma och alkoholproblem. Birgitta förstod ingenting. Sen blev hon arg. Det visade sig att en sjukgymnast blandat ihop henne med en annan patient. Och det var inte det enda som var fel. Försäkringskassan hade också skrivit att hon jobbade 60 procent av arbetstiden vid symaskinen när det egentligen skulle vara 85 procent. Något som kan påverka bedömningen mycket. De felaktiga uppgifterna hängde med ända upp i länsrätten trots att både hennes chef och sjukgymnasten skrev att inget av det stämde. Till slut rättades misstagen till.

– Då trodde jag att jag skulle få ett positivt besked. För mig var det självklart att skadan berodde på jobbet.

Birgitta fick avslag och Kammarrätten i Sundsvall tog inte upp fallet.

Nu gör hon praktik på Sätters sjukhus. I oktober blir hon utförsäkrad.

– Då blir jag "friskförklarad". Det hade varit skönt om jag blivit frisk på riktigt också, säger hon och skrattar till.

När arbetsskadeförsäkringen kom 1976 var det meningen att samhället skulle ta ansvar för de skador som orsakats av arbetet. Anledningen var att arbetare utsattes för risker som de inte kunde påverka. I dag får individen allt oftare ta smällen. Den som inte får sin arbetsskada godkänd råkar ut för de nya tuffare sjukreglerna. **Tommi Savolainen** i Umeå vet vad som finns i potten i det stora arbetsskadelotteriet. Den som får livränta slipper bli utförsäkrad och kan dessutom få ut pengar från avtalsförsäkringar.

Tommi fick diskbräck när han jobbade på lastbilsstolstillverkaren Isringhausen. Skadan blev godkänd och han fick livränta.

Men en livränta betyder inte att man får ersättning hela livet. Försäkringskassan kan ompröva beslutet.

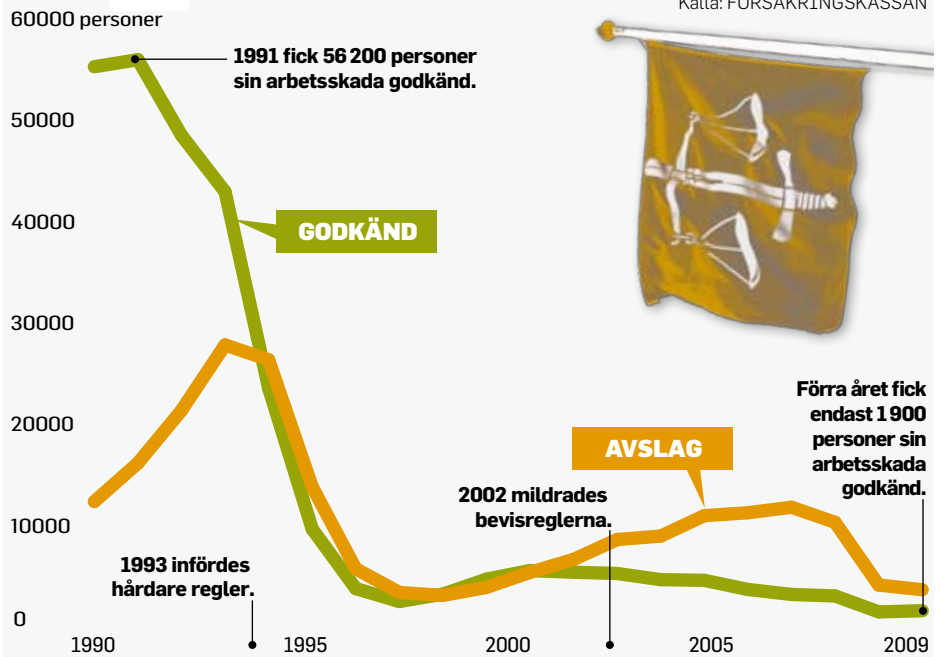
Efter fem år beslutade Försäkringskassan att det inte längre var en arbetsskada utan diskbräcket berodde på åldersförändringar. Tommi var då 35 år.

För honom är det stor skillnad rent ekonomiskt i dag jämfört med när han hade livränta. Då, för tolv år sedan fick han ut ungefär 15 000 kronor, trots att han var helt sjukskriven. I dag har han sjukersättning på halvtid och jobbar halvtid på Holmsunds innebandyförning. Men han får ändå ut 4 000 till 5 000 kronor mindre i månaden. Tommi har två barn, fyra och tio år.

– Jag har aldrig kunnat åka pulka som andra pappor. Jag står på sidan och hejar på. Jag blir som en coach. Det är fantastiskt med människan ändå, att man kan anpassa sig, hitta lösningar. Det är det som gör att man orkar fortsätta.

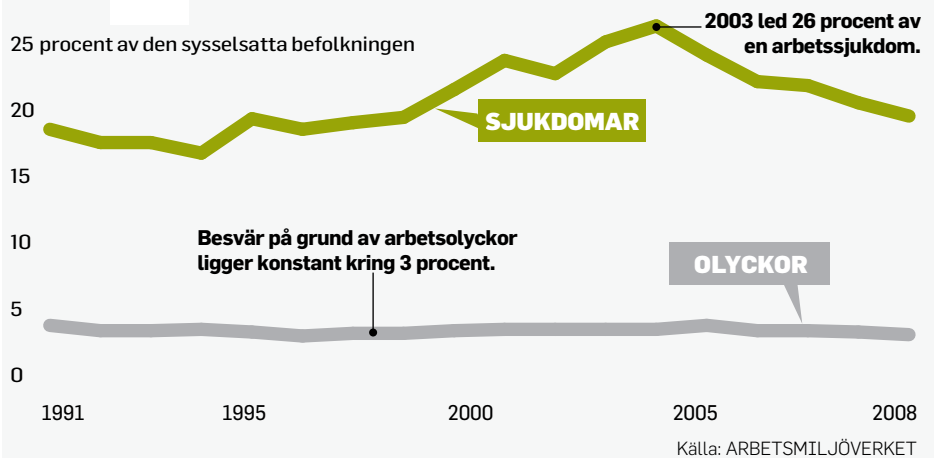
Färre får ersättning för arbetsskador...

► **Mindre än var tredje anmäld arbetsskada godkänns av Försäkringskassan. I början av 90-talet fick 8 av 10 rätt till ersättning. I diagrammet finns inte olyckor med.**
Källa: FÖRSÄKRINGSKASSAN

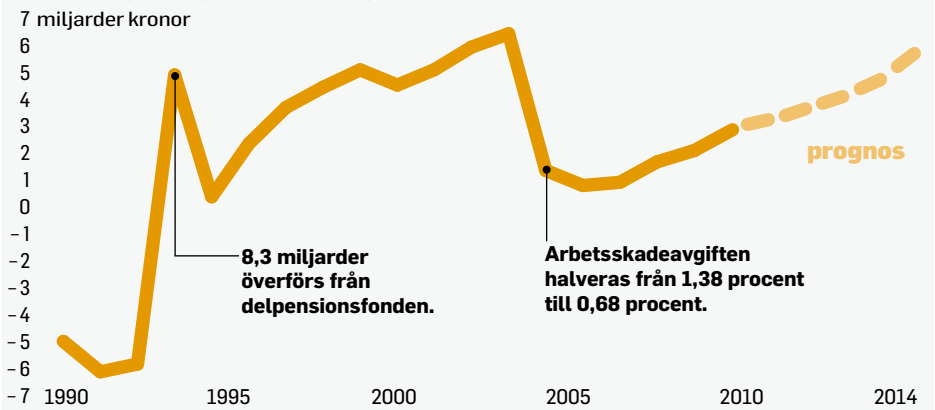
... men besvären har inte minskat...

► **Nästan en fjärdedel av alla som arbetar har besvär som "gjort det svårt för dem att arbeta på jobbet eller göra hushållssysslor hemma".**

... och försäkringen går med vinst

► **Sammanlagt har försäkringen gått 25 miljarder plus sedan 1999. Pengarna kommer från de arbetsgivaravgifter som företagen betalar in till staten.**
Källa: FÖRSÄKRINGSKASSAN

"Jag kände mig inte frisk, men var glad att jag kunde jobba. Man tänker att man klarar det, att man ska vara duktig. Men till slut går det inte", säger Harriet Nilsson.

Foto: MAJA BRAND

Svårt att få prövningstillstånd...

► **1266 personer** överklagade länsrättens dom. **4 procent** fick rätt att pröva sitt fall i kammarrätten i Sundsvall.

► **Försäkringskassans handläggare** överklagade i 110 fall länsrättens dom. **74 procent** av gångerna fick de prövningstillstånd i Sundsvall.

...och Försäkringskassan vinner nästan alltid

► **Försäkringskassan** vinner i **90 procent** av målen som de överklagat. **45 procent** av de **personer** som fick prövningstillstånd vann, och fick därmed livränta.

Tommi har överklagat Försäkringskassans beslut flera gånger. Men Kammarrätten i Sundsvall säger nej. Dagens Arbetes granskning visar att det är oerhört svårt för enskilda personer att få prövningstillstånd – och ännu svårare att vinna.

När Försäkringskassan överklagar däremot ser det helt annorlunda ut. Det fick **Harriet Nilsson** i Malå erfara.

Utanför det vita huset där Harriet bor finns inte längre några blomrabatter. Bara lite pioner och humle, som klarar sig själva. Harriet sitter vid köksbordet med en tjock pärm framför sig. Hon tar fram länsrättens dom. Där det står att hon har en arbetsskada. Att hon har rätt till livränta för den konstanta smärtan i nacken och axlarna. Smärtan som gör att hon vaknar varje natt med sprängande, huggande huvudvärk. Efter över 20 år på snickerifabriken i Malå, där hon plockat tunga bordsskivor från höga hyllor, sa kroppen ifrån.

Ungefär samtidigt som Harriet fick rätt i länsrätten fick en kollega – med samma jobb och liknande skador – godkänt i domstolen.

– När jag fick beslutet från länsrätten blev jag jätteglad. Tills jag förstod att Försäkringskassan överklagat till kammarrätten, säger Harriet.

I Harriets fall valde Försäkringskassan att överklaga till Kammarrätten i Sundsvall.

Kollegans dom överklagades inte.

För Försäkringskassan är det lätt att få prövningstillstånd. Och de vinner nästan jämt. I nio fall av tio i Sundsvall – där Harriets mål hamnade.

– När jag såg att de vunnit så kapitulerade jag. Det var färdigt, säger Harriet.

»Man känner sig helt körd.«

Hon fick ingen livränta. I dag är hon sjukskrivna och hoppas att inte bli utförsäkrad i slutet av augusti.

Tillbaka till Christina Lindkvist. Hon som jobbat på tryckeriet i Falun, och var en av få som fått rätt i Kammarrätten i Sundsvall. För henne blev känslan av upprättelse kort. Hon som trodde att hon vunnit i arbetsskadelotteriet.

– Jag kan inte stå upp för länge. När jag var och handlade häromdagen träffade jag en kompis jag inte sett på 20 år. Vi stod och pratade jättelänge. Sen hade jag så ont i ryggen att jag höll på att kräkas. Jag kunde knappt ta mig den korta biten hem.

I åtta år hade Christina en godkänd arbetsskada, och fick livränta. 2006 började Christina arbetsträna två timmar om dagen som elevassistent. När hon kom hem och skulle skala potatis domnade armarna och hon fick

Så går det till

1 Du som blir arbetsskadad kan ansöka om livränta till Försäkringskassan. Livräntan ska ge ekonomisk kompensation för den som tvingas byta till ett lättare och mindre välbetalt jobb eller måste vara sjukskrivnen.

2 Försäkringskassans beslut kan du överklaga till Förvaltningsrätten (fram till den 15 februari i år var det Länsrätten).

3 Om du inte får rätt där kan du överklaga till Kammarrätten. Men där krävs prövningstillstånd, vilket är svårt för enskilda personer att få. Kammarrätterna finns i Sundsvall, Stockholm, Jönköping och Göteborg.

4 Kammarrättens beslut kan överklagas till Regeringsrätten, men den ger ytterst sällan prövningstillstånd.

Stora skillnader

► **12 procent** av de privatpersoner som överklagar länsrättens dom får prövningstillstånd i Jönköping. I Sundsvall är siffran **4 procent**.

► Jämfört med Försäkringskassan är det tio gånger fler privatpersoner som överklagar. Men ändå går endast **en tredjedel** av prövningstillstånden till privatpersoner i Sundsvalls kammarrätt. I Jönköping är det precis **tvärtom**. Där går två tredjedelar av prövningstillstånden till privatpersoner.

ont i ryggen efter fem minuter. Hon kunde knappt ens sitta. Det enda som hjälpte var att ligga ner.

Försäkringskassan bedömde då att hon snart borde klara av ett halvtidsjobb som elevassistent och drog in hennes livränta på halvtid.

Men Christina överklagade och i Kammarrätten i Sundsvall fick hon till slut rätt och fick tillbaka sin livränta på heltid.

2008 omprövades Christinas livränta igen – och Försäkringskassan kom fram till att det inte längre var en arbetsskada.

– Man känner sig helt körd. Det går inte att återhämta sig om man aldrig får lugn och ro. Man blir så stressad av allt som händer hela tiden.

Ännu en gång överklagade Christina. Samma person, samma skada, och det var bara två år sedan Kammarrätten i Sundsvall gav henne rätt. Men denna gång drog Christina en nitlott. Hon fick inte prövningstillstånd. ■

Så gjorde vi undersökningen

Vi gick igenom alla arbetsskademål mellan åren 2007–2009 i kammarrätterna i Sundsvall och Jönköping, totalt över 2500 stycken. Vi tittade vem som överklagat – Försäkringskassan eller en privatperson. Av de mål som gick till prövning kollade vi vem som överklagat och vem som vunnit.

"Kunskapen om kvinnors arbetsmiljö är sämre"

► **Vad tycker du om att det har blivit svårare och inte lättare att få en arbetssjukdom godkänd efter de uppmjukade reglerna?**

– Jag tror att 2002 års lagstiftning har haft effekt. När man jämför siffror ska man komma ihåg att en arbetsskada prövas enligt den lagstiftning som gällde då skadan visade sig. Förändringen som gjordes 2002 var heller inte så omfattande.

– Några planer på att förändra bevisregeln har vi inte. Kvinnor får inte lika ofta sina besvär godkända och det är en fråga jag tagit upp med Försäkringskassan. Det kan bero på att kunskapen om kvinnors arbetsmiljö är sämre, säger **CRISTINA HUSMARK PEHRSSON, socialförsäkringsminister**.

"Det finns skäl att ändra reglerna"

► **Vad tycker du om att kammarrätterna dömer så olika?**

– Det finns skäl att fundera på vad skillnaderna i er undersökning beror på. Avgörande är vilka domar som överklagas och om grunderna för att bevilja prövningstillstånd är uppfyllda. Jag utesluter dock inte att domarna emellanåt varierar eftersom situationen inte är densamma över hela Sverige. Jag vet dock inte om så är fallet här.

► **Vad tycker du om att kammarrätterna sällan ger prövningstillstånd?**

– Reglerna om prövningstillstånd bör ha en generös tillämpning. För ett par år sedan ändrades reglerna i hovrätt, i syfte att alla tveksamma avgöranden ska tas upp till prövning. Jag tycker att det finns skäl att ändra reglerna i kammarrätt till vad som gäller för hovrätt. Vi har för avsikt att skicka en departementspromemoria på remiss under våren, säger **BEATRICE ASK, justitieminister**.

"Vi behöver diskutera med regeringen"

► **Varför tar ni inte hänsyn till ny forskning?**

– Vi är väl medvetna om att det är så. Problemet är att det inte finns någon oberoende part som tillhandahåller sammanställningar med den senaste forskningen. Vi har drivit frågan länge men har inte så stora möjligheter utan vi behöver diskutera med regeringen. Nu har vi i stället på eget bevåg, tillsammans med AFA Försäkring bett SBU (Statens beredning för medicinsk utvärdering) göra en uppdaterad utredning, men det tar tid, säger **MONICA SVANHOLM, verksamhetsansvarig för arbetsskadeförsäkringen hos Försäkringskassan**.

"Skickligare läkare i södra Sverige"

► **Vad tycker du om att Kammarrätterna i Sundsvall och Jönköping dömer så olika?**

– Om man jämför de två kammarrätterna så skulle man kunna säga att enskilda blir mer hårdhänt behandlade här. Men man måste se helheten, och titta på underinstanserna. Är det svårare för en svetsare i Norrland att få arbetsskada godkänd än för en svetsare i södra Sverige? Man skulle kunna tänka sig att Försäkringskassan i Norrland är generösare, säger **ERIC LOWÉN, kammarrättsråd och vice ordförande i Kammarrätten i Sundsvall**.

– I Jönköping kanske de behandlande läkarna i större utsträckning har specialkompetens och kan bli en större motvikt mot försäkringsläkarna. Sen vet man ju att det är svårare att få läkare i norr. Det är ju oftast personer med utländsk bakgrund, polacker och andra som inte alls har specialkompetens. I södra Sverige är det lättare att få läkare som är skickliga.

► **Hur ser du på att Försäkringskassan oftare får prövningstillstånd och oftare vinner hos er än i Jönköping?**

– Det har naturligtvis att göra med att kassan är den som kan försäkringen. Det är deras profession. Det är inte ovanligt utan gäller vilken måltyp som helst, till exempel körkort.

► **När jag gått igenom domarna har jag sett att det är väldigt svårt att få prövningstillstånd som hänvisar till ny forskning. Varför då?**

– Den här så kallade nya forskningen alltså, då vill man som enskild framhålla att titta här – wow, ny forskning! Men den här så kallade nya forskningen har vi väl inte imporerats av så mycket, speciellt när det kommer till psykisk ohälsa och whiplashskador. ■

Krönika: Lögnen om lögnerna

De senaste två månaderna har jag pratat med många personer som skadats på jobbet. Det återkommande i alla fallen är känslan av att inte bli trodd. Att de ljuger, simulerar sina skador. Att de är lata och inte vill jobba. Men alla jag träffat vill inget hellre än att jobba, att kunna vara friska, leka med barnen som andra pappor och slippa känna sig misstänkliggjord för att de har en skada som kanske inte syns som ett brutet ben, men som påverkar allt de gör.

Och det är kanske inte så konstigt att de känner sig misstänkliggjorda. De senaste årens förändringar i socialförsäkringarna bygger på den myten, säger statsvetaren och forskaren Björn Johnson i sin bok "Kampen om sjukfrånvaron".

Han menar att det under 2000-talet målats upp en skev bild av sjukfrånvaron som gått ut på att människor är överkänsliga, ekonomiskt beräknande och lata och därför sjukskriver sig. Men några bevis för att så skulle vara fallet har han inte hittat. Hans förklaring till den ökade sjukfrånvaron stavas en kollaps av rehabiliteringssystemet. Sjukskrivningarna blev längre för att de sjuka inte fick hjälp, snarare än att fler personer sjukskrev sig.

Björn Johnson beskyller DN:s ledarskribenter men också andra medier för att ha skapat den felaktiga bilden. Men han menar att många som borde vara intresserade av en annan bild, och den forskning som faktiskt finns, inte har brytt sig om att lyssna.

Det kanske är dags nu – att politikerna börjar lyssna på faktisk forskning och inte DN:s ledarskribenter när de lagstiftar om sjukförsäkringen. Det kommer alltid att finnas människor som utnyttjar systemet, men de flesta gör inte det, och de borde få hjälp och stöd från samhället som det var tänkt från början. Inte behöva sälja sitt hus och gå till socialen för att ingen tror på dem. För många är det just vad som händer idag med de nya tuffa sjukreglerna – som bygger på en lögn om att alla är lögnare.

ANNI ALM

Metodrapport

Inledning

Arbetskadeförsäkringen har gått från att vara en betydelsefull del av socialförsäkrings-systemet till att vara en försäkring som få kan använda.

Hårdare regler har gjort att arbetskadeförsäkringen går med miljarder i vinst. Färre får ersättning för arbetsskador. Men arbetsmiljöverkets statistik visar att lika många har besvär av arbetsskador idag som för 20 år sedan.

Försäkringskassan kritiserar för att bland annat kön och utbildning avgör vem som får ersättning för sina skador. Den forskning som används för att bevisa skador är föråldrad och kassan använder sig inte alltid av de nya rön som finns tillgängliga.

Ett beslut från Försäkringskassan kan alltid överklagas till domstolarna. I kammarrätterna, som i princip är sista instans för arbetsskadade, förväntar man sig att alla ska vara lika inför lagen. Men min undersökning visar på ett rättsosäkert system i "sista" instans.

De som inte får sin arbetsskada godkänd idag har det tuffare än någonsin med de nya hårda

sjukreglerna. De blir utförsäkrade, och ibland är socialen sista utvägen. Efter att man sålt bil, hus, sommarstuga. Individerna får ta smällen för det som enligt politikerna ska vara samhällets ansvar – skador som uppkommit på grund av arbetet, som arbetare i liten utsträckning själva kan påverka.

Bakgrund

Det har skrivits mycket om arbetsskadeförsäkringen. Medier tar med jämna mellanrum upp fall där människor inte fått ersättning för en skada.

Fackliga och arbetsrättsliga tidningar som Dagens Arbete, LO-Tidningen, TCO-Tidningen, Arbetarskydd och Lag & Avtal har en mer eller mindre kontinuerlig bevakning av arbetsskadeförsäkringen. Det är i dessa medier jag hittat flest artiklar om att försäkringen går med vinst, att färre anmäler sin skada och får den godkänd.

Kritik mot Försäkringskassan och de nya hårdare sjukreglerna kan man hitta i nästan varenda dagstidning. Något liknande större helhetsgrepp som jag har gjort har jag inte hittat.

Några exempel:

Frilansjournalisten Eva Ekelöf har skrivit en artikel i TCO-Tidningen, ”Få anmäler arbetsskada – trots sjukskrivning”. Där jämför hon Arbetsmiljöverkets statistik ”arbetsorsakade besvär” med anmälda och godkända arbetsskador. Jag gör en liknande jämförelse i min grafik men har jämfört 20 år tillbaka. Hennes artikel handlar bara om 2008 års siffror.

Det finns också ett radioinslag från P4 Radio Jämtland, ”Svårt att få prövningstillstånd” 28 juni 2009. Där har reportern granskat senaste årets prövningstillstånd som rör Försäkringskassan i Kammarrätten i Sundsvall. Han kommer fram till att det är svårare att få prövningstillstånd för privatpersoner än för Försäkringskassan. I min undersökning har jag gått igenom fler år, tittat även på utfallet av domarna och jämfört med en annan kammarrätt.

Prövningar av försäkringsbeslut ger oftare högutbildade rätt, LO-tidningen 21 mars 2006,
Svårt att få ersättning vid arbetsskada, Kollega webb 2009-10-21
Arbetsskadade kan inte bli utförsäkrade, Dagens Arbete webb 2009-11-11,
Strama regler ger staten miljardöverskott, TCO-tidningen, 1 mars 2010
För tung för att få livränta, Dala Demokraten, 26/3 2010

Metod och teori

Man skulle kunna säga att min granskning består av två delar. Den ena handlar om arbetsskadeförsäkringen i allmänhet, att det de senaste 20 åren har blivit mycket svårare att få en skada godkänd och att försäkringen går med vinst på grund av detta.

Den andra delen är en jämförelse mellan kammarrätterna och visar på en rättsosäkerhet.

Den kvantitativa undersökningen

Under min praktik gjorde jag research för ett grävreportage om Arbetsdomstolen. Jag gick igenom över 400 domar och vi kunde avslöja att en domare i mycket större utsträckning dömde till fackets nackdel (Domaren som sätter skräck i facket, Dagens Arbete mars 2010).

När det visade sig att AD är rättsosäkert funderade vi på om det också fanns andra ”domstolslotterier”.

Vi visste sedan tidigare att det har blivit avsevärt mycket svårare att få en arbetsskada godkänd efter att reglerna skärptes. Många överklagar avslagen – fanns det möjligen skillnader mellan olika domstolar?

Vi fick ett tips om att vissa domare i Kammarrätten i Sundsvall var ovanligt hårda mot enskilda personer. Vi bestämde oss för att jämföra med en annan kammarrätt i samma storlek, Jönköping.

Det blev en kvantitativ undersökning där jag gick igenom alla arbetsskademål mellan 2007 och 2009 i kammarrätterna i Sundsvall och Jönköping. De har ungefär lika många mål varje år. Om jag även skulle ha jämfört med Göteborg och Stockholm skulle det bli övermäktigt. De har betydligt fler mål varje år.

Helst ville jag gå igenom fem år för att få en så pålitlig undersökning som möjligt men jag hann inte mer än tre år. Jag har trots allt gått igenom över 2500 mål så det är ändå en gedigen undersökning, tycker jag.

Anledningen till att jag gick igenom så många mål var att de flesta inte fick prövningstillstånd. För att kunna göra en bra undersökning om vem som vunnit de mål som gått till prövning behövde jag många fall. Av de 2 500 målen togs bara 328 upp.

I de mål som inte fått prövningstillstånd har jag tittat på vem som var klagande – Försäkringskassan eller enskild person. I de fall där målet gått till prövning har jag även kollat utfallet i domarna. Ett antal domar per år överklagas till Regeringsrätten. Jag har även räknat med dessa domar, även om de inte vunnit laga kraft, eftersom ytterst få tas upp i Regeringsrätten.

Statistikbearbetningen

Till den del som handlar om att färre får skador godkända och att försäkringen går med vinst har jag begärt ut massor med statistikuppgifter från Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket och själv satt ihop dem till ett grafikunderlag. Ofta har jag fått räkna om siffror eftersom vissa inte från början var helt jämförbara. Det handlar framför allt om Försäkringskassans statistik eftersom myndigheten inte alltid sett ut som den gör idag. En del av siffrorna kommer därför från Riksförsäkringsverket. I statistiken som jag redovisar på sidan nio har jag valt att inte ta med arbetsplatsolyckor och färdolycksfall, eftersom syftet med lagändringen som kom 2002 var att det skulle bli lättare att få ersättning för till exempel belastningsskador och psykiska sjukdomar. Olyckor är generellt lättare att bevisa eftersom de inträffar vid en specifik tidpunkt. Däremot visar mitt researchmaterial att det blivit svårare att få godkänt även för olyckor, även om det inte är lika drastiska förändringar.

Intervjuerna

Jag har också intervjuat en massa människor. I början var jag väldigt förvirrad över hur hela arbetsskadeförsäkringen fungerade, hur man överklagar, hur forskningen används för att bevisa skador osv. Därför gjorde jag i början väldigt många fakta- och bakgrundsintervjuer, för att förstå hur allt hängde ihop. Jag har också intervjuat personer som fått eller inte fått ersättning för en skada, och rena ansvarsutkrävanden.

I mitt reportage har jag medvetet valt bort olika experters och parters analyserande eller

tyckande. Jag låter statistiken och de drabbade människornas berättelser tala för sig själva. Förutom själva ansvarsutkrävandena.

Däremot kommer Dagens Arbete att göra uppföljningar på webben, där till exempel Svenskt Näringsliv får kommentera vad de tycker om att arbetsgivarnas pengar går rakt in i statsbudgeten och andra parter får komma till tals. I Dagens Arbete får också partierna svara på om och i så fall hur de vill förändra arbetsskadeförsäkringen. Den delen har jag dock inte direkt varit inblandad i.

På webben har också en uppföljning publicerats som handlar om enskilda domare i Sundsvall, att två personer har hand om 64 procent av målen. Dessa två är stenhårda mot personer som överklagar. Hos en av dem har inte en enda enskild person vunnit under 2009.

Enkäten som aldrig blev av

Om man tittar på statistiken visar den att många fler upplever besvär av sitt arbete än som anmäler arbetsskador. En misstanke jag haft är att detta kan bero på att folk har gett upp. Det är ingen idé att anmäla en skada för att det är så få som får godkänt och det är en lång och slitsam process för de inblandade. För att ta reda på detta tänkte jag göra en enkät med försäkringsrådgivare på förbunden. Hur tänker de? Känner de att det är hopplöst att anmäla skador? Händer det att de inte rekommenderar folk att anmäla för att det är svårbevisat? Denna enkät skulle visa sig vara svår att göra, men mer om det senare.

Syfte och frågeställning

Syftet är att visa en helhetsbild av arbetsskadeförsäkringen, att det blivit svårare att få en arbetsskada godkänd och att prövningen i kammarrätten är rättsosäker på flera nivåer. Dels spelar det roll var du bor och dels kan samma person få olika beslut olika år. Syftet är också att berätta hur det påverkar dem som skadats på jobbet, och i förlängningen också hur de nya sjukreglerna påverkar deras liv.

Frågeställningar:

Spelar det roll var i landet man bor om man överklagar till kammarrätten?

Hur ser det ut när Försäkringskassan överklagar? Är det lättare för dem att få prövningstillstånd?

Har det blivit lättare att få en arbetsskada godkänd sen de nya reglerna kom?

Spelar det roll vilken forskning som används när skadorna bedöms?

Är det viktigare idag att få en skada godkänd efter att de nya hårda sjukreglerna infördes?

Hur påverkar allt detta personer som blivit skadade?

Material och metodanvändning

Den förvirrade fasen

När jag började med arbetet visste jag knappt hur arbetsskadeförsäkringen fungerade. Därför gick de första veckorna åt att förstå systemet och vilka problem som fanns. Anna Jaktén kallade det "den förvirrade fasen". Jag gjorde många bakgrundsintervjuer med personer som är insatta i ämnet. Jag läste också många artiklar, rapporter mm för att få en förståelse.

Att prata med många olika personer har varit en metod i sig för att försöka hitta vinklar.

Dagens Arbeta är en tidning med hög trovärdighet och många personer har berättat saker för mig när jag lovat dem källskydd. Därför kommer jag inte att kunna redovisa några muntliga ociterade källor. Men utan dessa personer hade jobbet inte blivit hälften så bra.

Källorna är mycket väl insatta och kunde ibland sätta mig på rätt spår. Det var tack vare detta som vi beslutade oss för att granska just Sundsvalls kammarrätt och vara observanta på vilka domare som deltog i besluten. Om vi börjat helt från noll, kanske vi hade missat avgörande fakta. Vi hade en tydlig hypotes, som bekräftades.

Efter ett tag gjorde jag en mindmap över allt jag visste och allt jag ville ta reda på och lyckades på så sätt komma ur den förvirrade fasen. Ätminstone tillfälligt.

Krokar

Tidigt tog jag fram siffror att göra diagram av, mest för att jag själv skulle få en överblick och ingångar till vad jag ville undersöka. Några av diagrammen jag gjorde då finns med på sidan nio, även om mina egna bestod av egenhändigt ritade linjer på papper. Längre ångrade jag att jag inte gick på excelföreläsningen på Gräv.

Jag började också tidigt att slänga ut krokar till olika personer om att jag behövde prata med folk som anmält en arbetsskada. I början gick det segt att hitta "klockrena fall" och kvinnor. För att det skulle bli en bra historia var det viktigt att fallen var tydliga, och att det var tydligt för läsaren att Försäkringskassan eller domstolarna varit extremt hårda i sin bedömning. Eftersom intervjupersonerna helst skulle vara Dagens Arbetes läsare, som består av fler män än kvinnor, var det svårt att få fram kvinnor i början.

Den fasansfulla upptäckten

När jag väl kände att jag hade koll på arbetsskadeförsäkringen och vilka regler som gällde var det dags att börja räkna kammarrättsdomar. Det skulle visa sig vara lättare sagt än gjort.

Jag pratade med några insatta personer om hur jag bäst skulle genomföra undersökningen. De sa att jag antagligen skulle vara tvungen att bläddra i domböckerna om jag inte fick tillgång till domstolarnas interna datasystem, vilket torde vara omöjligt.

Jag ringde till registratorn i Jönköping och frågade om det fanns något enklare sätt att komma åt domarna än att bläddra i papperen, om de till exempel hade någon "allmänhetens dator" där man kunde se vem som vunnit. Hon sa att det gick inte, utan enda sättet var att åka till Jönköping och gå igenom allt manuellt. Sagt och gjort.

Det var över 2 500 mål och jag satt på kammarrätten i Jönköping i flera dagar och bläddrade och kånkade 20-kilos-domböcker mellan arkivet och det lilla bordet hos registratorn.

Registratorn lyssnade på Mix Megapol på högsta volym och sjöng dessutom med varje gång Salem Al Fakirs schlagerdänga spelades – vilket den gjorde hela tiden.

Jag hann aldrig bli klar med Jönköping den gången utan var tvungen att åka hem till Stockholm en sväng. Veckan efter bokade jag en tågbiljett tillbaka men lyckades inte få tag på något hotellrum. HV-71 var i hockeyfinal och allt var fullt.

Jag bestämde mig för att åka till Sundsvall i stället. Efter ett tag blev jag lite kompiss med en annan registrator och beklagade mig över kammarrätternas dåliga datorsystem. Hon sa då att man visst kan se både vem som vunnit och vem som dömt i målen på "allmänhetens dator".

Det gick mycket snabbare att gå igenom domarna på datorn. Efter ett tag gick det upp för mig att jag inte bara kunde se Sundsvalls domar på deras dator, utan även Jönköpings och Stockholms. Jag hade alltså kunnat göra allt detta jobb på "allmänhetens dator" hos Kammarrätten i Stockholm.

Hitta och intervju personer som anmält en arbetsskada

En stor del av tiden har gått till att hitta bra personer att intervju. Som sagt är det viktigt att fallen är "klockrena". Jag har läst alla domar och ibland läkarutlåtanden och beslut från Försäkringskassan för att försäkra mig om att vad de berättar också finns dokumenterat.

I början hade vi en tanke om att vi skulle ha tio små berättelser från olika personer. Eftersom det skulle bli så kort i tidningen, och personerna bodde utspridda i landet, började jag med att göra telefonintervjuer. När vi senare bestämde att vi skulle ha längre historier åkte jag och träffade två kvinnor. Jyrki skulle jag ha träffat, men fick inte tag på honom förrän det var för sent.

Vi har haft ett antal diskussioner om hur många personer som ska vara med i texten och jag har plockat ur och lagt till personer. Till slut kom vi fram till att fem personer blev bra, eftersom de alla står för olika perspektiv av problemet.

Hade jag haft mer tid och redan på ett tidigt stadium vetat vilka jag vill ha med skulle jag ha velat åka och träffa alla. Tyvärr hann jag inte det, men såg till att jag pratade länge, och flera gånger med mina intervjupersoner.

Vi hade länge problemet att vi inte hade någon kvinna. Framför allt ville vi ha någon som vunnit i Kammarrätten i Sundsvall och någon som vunnit i länsrätten och där Försäkringskassan överklagat och vunnit i kammarrätten. För att hitta dessa personer gick jag igenom alla domar som stämde in på beskrivningen.

I datorn kan man bara se vem som klagat, om de haft något ombud, till exempel en advokat eller facklig företrädare, och om de vann eller inte. Jag behövde någon som tillhörde "våra" fackföreningar. Det skulle bli för många domar att begära ut om jag skulle ta alla, så jag skrev upp vilka ombud som företrätt personer och googlade på dessa.

Vissa visade sig komma från IF Metall till exempel och var "våra", andra kunde jag stryka direkt eftersom det var fackliga företrädare från Kommunal och annat. Till slut hade jag en lista och började med att begära ut alla som var kvinnor. I den högen var det bara telefonister, kommunalarbetare och andra som inte hörde till oss. Utom en och det var Harriet Nilsson.

I en annan hög av domar jag begärt ut hittade jag också Christina Lindkvist. Henne ringde jag för att jag såg att hon faktiskt vunnit. Men när vi pratades vid förklarade hon att det var två år sedan och att det nu såg helt annorlunda ut.

Personerna jag intervjuat i reportaget är ovana att bli intervjuade, de är också från början i en utsatt position. Jag har försökt att gå väldigt försiktigt fram. Även de jag har träffat har jag ringt upp flera gånger och låtit dem tänka igenom allt emellan. De har också fått läsa den del som handlar om dem i texten. (Det har även alla jag utkrävt ansvar av fått göra utom de som svarat via mail, även om de inte borde vara ovana intervjupersoner.)

Jag har intervjuat fler personer som anmält en arbetsskada än som är med i texten och av den anledningen har jag inte redovisat dessa i källförteckningen.

Minsterintervjuer

Ungefär en månad innan vi skulle skicka tidningen till tryckeriet ringde jag till pressekreterarna hos Beatrice Ask och strax därefter till Cristina Husmark Pehrsson för att få korta telefonintervjuer. Trots min framförhållning, och ett kontinuerligt tjatande, hade ingen av ministrarna tid utan kunde bara besvara frågorna via mail. Detta tycker jag var synd eftersom det då är omöjligt att ställa följdfrågor. Svaren skulle nog ha blivit mer konkreta om jag fått prata med dem. Anders Borg svarade via sin pressekreterare, eftersom Cristina Husmark Pehrsson sent skickade mig vidare till honom angående vinsten i arbetsskadeförsäkringen. Därför kom hans svar inte heller med i reportaget utan har senare publicerats på webben.

Hur gick det med enkäten då?

En viktig lärdom – enkätfrågor kan missuppfattas. Vi ville undersöka om det var så att folk gett upp att anmäla arbetsskador, eftersom anmälningarna hela tiden minskar. Men vi ville inte ställa ledande frågor. Vi skickade först ut enkäten till ett mindre antal personer och när jag fick första svaret insåg jag att frågan kunde missuppfattas. Det lät nästan som att vi anklagade försäkringsrådgivarna för att inte anmäla skador de borde anmäla. Inte bra. Jag hoppas verkligen inte att de blev stötta eftersom vi menade precis tvärtom. I vilket fall insåg vi att det skulle bli svårt att skriva om enkäten utan att ställa ledande frågor eller frågor som kunde missuppfattas. Därför lade vi ner den.

Texten

Innan jag började skriva texten gjorde Isak Krantz, redigeringsansvarig, ut sidorna och räknade ut ungefär hur många tecken vi skulle få plats med. Det hjälpte mig mycket eftersom jag tidigt var tvungen att välja bort flera vinklar av ren platsbrist istället för att skriva en för lång och krånglig text. Till exempel har jag inte tagit med något internationellt eller europeiskt perspektiv. I grund och botten handlar mitt jobb om den rättsosäkerhet som finns i (två av) Sveriges kammarrätter, och om en arbetsskadeförsäkring som går med vinst för att svenska politikerna satt hårdare regler. Och de personer som drabbas. Däremot har det internationella perspektivet funnits med i min research.

Första utkastet av texten blev inte så bra. Den var väldigt faktatyngd och jag litade inte riktigt på att folk skulle förstå min grafik, utan ville förklara allt noggrant. Efter att min handledare Gunilla Ericson läst skrev jag om nästan allt och lät personernas berättelser vara bärande. Det blev mycket bättre, och den faktatunga texten kunde jag sen använda mig av när jag skulle skriva raka nyhetstexter till webben.

Mycket av det som rör forskningen kring arbetsskador har skalats bort på grund av platsbrist, det blev för krångligt att i några få meningar förklara hur Försäkringskassan och domstolarna förhåller sig till ny och gammal forskning och vilka regler som gäller. Däremot har jag lagt mycket tid på det i researchstadiet och läst skriften *Arbete och Besvär* i rörelseorganen 2001:12, som Försäkringskassan använder när de bedömer arbetsskador. Det är också den som Eva Vingård är medförfattare till. Jag har också pratat med Mats Hagberg, som är försäkringsläkare och överläkare och professor i arbets- och miljömedicin, och läst hans artikel i *Läkartidningen* om nya rön om belastningsskador i nacke och axlar. I artikeln går de igenom ett antal vetenskapliga studier i ämnet.

Jag har fått ett otroligt stöd under hela tiden av reportagechefen Gunilla Ericson och andra på redaktionen. Redigeraren Isak Krantz blev tidigt inblandad i jobbet och vi diskuterade upplägg, grafik och illustrationer. Inför deadline läste också nästan alla på redaktionen min text och kom med massor med bra synpunkter. Det var väldigt lärorikt och gjorde att texten fick ett lyft. Själv är man så insyltad i materialet efter att ha jobbat med det så länge, att man inte ser allt klart.

Jag hade otroliga mängder fakta, pappershögar, block fullklottrade med intervjuer, kilovis med rapporter och statistik osv. En lärdom jag kommer att ta med mig är att det är smart att strukturera och sortera saker. Jag gjorde en fin personlista med telefonnummer och vilka datum jag pratat med folk i början men ju närmare deadline desto mer kaosartat blev det i pappershögarna. Det enda jag någorlunda lyckades hålla ihop var en arbetsdagbok som jag fyllde i alla fall ett par gånger i veckan. Men det hade inte skadat med lite mer ordning och reda.

Källkritik

Som jag tidigare nämnde har jag läst alla domar och annat som rör personerna jag har med i texten, till exempel beslut från Försäkringskassan och läkarutlåtanden. Detta för att vara säker på att det de säger stämmer. När de pratat om sina känslor har det inte handlat om direkt fakta. Mitt reportage bygger till stora delar på fakta och statistik jag fått av myndigheters statistikavdelningar, framför allt Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket. Annan fakta som jag använt i texten har jag framför allt hämtat från skriftliga källor som propositioner, som rör olika ändringar i lagen om arbetsskadeförsäkringen, och Riksrevisionens rapport om Försäkringskassans hantering av arbetsskadeförsäkringen. Dessa källor har jag ingen större anledning att misstro.

Några saker jag lärt mig

Allt tar mycket längre tid än man tror

Lita inte alltid på att folk som borde veta hur det fungerar gör det (tex att alla domar fanns på datorn)

Testa alltid en enkät innan du skickar ut den

Långt innan jag började skriva fick jag tipset att göra en lista på alla nyheter som jag sen hela tiden gick tillbaka till för att veta vad jag höll på med

Vi hade också listat på en whiteboard;

Vad har vi inte som vi MÅSTE ha

Vad har vi inte som vi ÖNSKAR att vi hade

Uppföljningar

Detta för att kunna prioritera vad jag skulle göra. Jag fick inte göra någonting på önska-listan förrän måste-listan var tom.

Första utkastet är aldrig bra

Låt så många som möjligt läsa texterna

Tack till:

Min fantastiska handledare Gunilla Ericson, utan henne hade arbetet inte gått att göra, Isak Krantz, redigeringsansvarig som gjorde om grafiken och ändrade texten om och om igen, hela

Dagens Arbetes redaktion som läst arbetet och kommit med kloka synpunkter, min handledare på JMG, Maria Edström som tagit sig tid att hälsa på varje gång hon varit i Stockholm, min familj som uppmuntrat och stöttat.

Källor

Citerade

Personer som anmält en arbetsskada

Christina Lindkvist, Falun, flera längre telefonintervjuer
Jyrki Malja, Hofors, flera längre telefonintervjuer
Birgitta Eliasson, Gustafs, träffade
Tommi Savolainen, Umeå, flera längre telefonintervjuer
Harriet Nilsson, Malå, träffade

Ansvarsutkrävanden

Beatrice Ask, justitieminister, mail
Cristina Husmark Pehrsson, socialförsäkringsminister, mail
Monica Svanholm, chef för arbetsskadeförsäkringen hos Försäkringskassan, telefon
Eric Lowén, kammarrättsråd och vice ordförande i Kammarrätten i Sundsvall, lång telefonintervju

Övriga

Eva Vingård, överläkare och professor i arbets- och miljömedicin, telefon
Anders Borg via sin pressekreterare (i en artikel som kommer på www.dagensarbete.se), mail

Tryckta källor som jag utgått från i texten

Försäkringskassans faktablad om arbetsskadeförsäkring
Arbetsskadeförsäkringen- en historia om sambandet mellan arbete och sjukdom, Kjell Torén, Arbete och Hälsa nr 2010;44, Göteborgs Universitet
Arbete och besvär i rörelseorganen 2001:12, Arbete och Hälsa
Riksrevisionens rapport Försäkringskassans hantering av arbetsskadeförsäkringen från 2007
Siffror från Försäkringskassan, statistikenheten
Försäkringskassans budgetunderlag för 2011-2013 2010-02-17, Dnr 11778-2010
Arbetsorsakade besvär 1991-2008 (utom 1993 och 1999), Arbetsmiljöverkets rapporter
Riksförsäkringsverket, statistikinformation Is-I 1991 -1999
Regeringens kommittédirektiv 2010:48 om de allmänna försäkringarna vid sjukdom och arbetslöshet
Prop. 1991/92:38 Inriktning av den ekonomiska politiken
Prop. 1992/93:30 om ändring av begreppet arbetsskada
Prop. 1975/76:197 med förslag till lag arbetsskadeförsäkring
http://www.kammarrattenisundsvall.se/templates/DV_InfoPage____11532.aspx 2010-04-19, 13:45
2 516 arbetsskademål i Kammarrätterna i Sundsvall och Jönköping, samtliga mellan 2007-2009

Researchmaterial, böcker, utredningar mm

Domstolsverkets rapport 2002:4 Utvärdering och förslag kring provningstillstånd i kammarrätt

Svårt att bedöma om nacksymptom är arbetsskada försäkringsläkarna Mats Hagberg och Jorma Styf, Läkartidningen nr 17 2007 volym 104

Carina Nilsson, utanförskap för vilka och varför? Om arbetslinjen i praktiken för sjuka och arbetsskadade

Långtidssjukskriven och sedan? Uppföljning av 260 000 långtidssjukskrivna, Sten Gellerstedt, arbetslivsenheten, LO

En sjukförsäkring som ger trygghet? Om tilltro till försäkringen och åsikter om den, Linda Grape, arbetslivsenheten, LO

Kampen om sjukfrånvaron, Björn Johnson, Arkiv förlag 2010

Åter till arbetet 2.0, fackliga riktlinjer för förebyggande arbetsmiljöarbete, arbetsanpassning och rehabilitering, Christina Järnstedt, LO, Rosalie Andersson, IF Metall, Carolina Öhrn, LO-TCO Rättsskydd AB, Madeleine Randquist

R 194 List of occupational Diseases Recommendation, 2002, ILO

Arbetsskadeförsäkring, Nationalencyklopedin, ne.se
<http://www.ne.se/lang/arbetsskadef%C3%B6rs%C3%A4kring>, besökt 2010-03-15

Arbetsskada, Nationalencyklopedin, ne.se <http://www.ne.se/lang/arbetsskada>, besökt 2010-03-15

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén - Bättre kvalitet och produktivitet i arbetet: Gemenskapens arbetsmiljöstrategi 2007–2012
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0062:SV:NOT>

Faktablad från Europeiska arbetsmiljöbyrån om arbetsskadornas kostnader för samhället
<http://osha.europa.eu/sv/publications/factsheets/27>

Om kampanjen ett hälsosamt arbetsliv <http://osha.europa.eu/sv/press/press-releases/healthy-workplaces-campaign-on-risk-assessment-comes-to-an-end>

Nils Hanson Grävande Journalistik, Ordfront förlag

Artiklar tryckta (eller sända i radio)

Dagens Arbete

Utsliten- med inte arbetsskadad, Metallarbetaren sept 1995

Han fick rätt efter 23 år, Dagens Arbete/Metallarbetaren nr 1 2005

Världsmästare i effektivitet, Dagens Arbete nr 10 okt 2007, sid 4-10

Friska ungdomar ska inte ta sjuka jobb! debattartikel av Rolf Ählberg, Dagens Arbete, nr 12, dec 2007, sid 51

Skärpta sjukregler ny utmaning för facket, SIA/Dagens Arbete, nr 6 juni 2008

LO-Tidningen

Slavliknande villkor på svensk arbetsmarknad, debattartikel av Rolf Ählberg, LO-Tidningen, nr 12, 27 mars 2009

Semesterlag försämrar för långtidssjuka, LO-Tidningen, nr 35, 30 okt 2009, sid 8

Könet avgör om du kan få livränta, LO-Tidningen, nr 29, 18 sept 2009, sid 6

"Hur ska jag orka jobba heltid?" LO-Tidningen, nr 41, 11 dec 2009, sid 8

Kvinnliga arbetare har det tuffast, LO-tidningen 6/11-09

Håll ungarna borta från farliga yrkesval, debattartikel av Rolf Ählberg, LO-Tidningen, nr 41, 11 dec 2009

Vad gör vi med miljarderna? LO-Tidningen nr 34, 23 oktober 2009, sid 9

Arbetarskydd

Och arbetsmiljön? debattartikel av Rolf Ählberg, Arbetarskydd nr 2 1999

Varning: Historieförfalskning pågår, debattartikel av Rolf Ählberg, Arbetarskydd, nr 4 2001

Belastningsskadad? Räkna inte med hjälp från ILO:s lista, Arbetarskydd, nr 3, 12 mars 2004

Fel förväntningar på TFA, Arbetarskydd nr 11 2004

Övriga tidningar

"Arbetsmiljön kostar för mycket" debattartikel av Håkan Lundgren, Dagens Nyheter, 22 aug 1994, sid 4

"Sämre svensk arbetsmiljö hot mot industrins framtid" debattartikel av Pehr G Gyllenhammar, Dagens Nyheter 29 januari 2006, sid 6

Svårt att få provningstillstånd Nyheter P4 Jämtland, 28 juni 2009

Sjuka Tuija, 51, tvingas arbeta, Aftonbladet, 30 aug 2009, sid 9

För tung för att få livränta, Dala Demokraten, 26/3 2010

Tema Arbetsmiljö nr 3 2010 Arbetskadeförsäkringens överskott räcker nu till att klara fem års utbetalningar

Språkproblem kan leda till ont i ryggen, Du & Jobbet, nr 4 2010

Allt färre vill bli skyddsombud och "Risk att arbetskadorna ökar", SKTF-tidningen nr 5/2010 sid 4-5

Artiklar från webben

Övriga tidningar

Dags för en ny arbetskadeförsäkring, debattartikel av nationalekonomerna Gabriella Sjögren Lindquist och Eskil Wadensjö, Lag och Avtal, 21 okt 2008, <http://www.lag-avtal.se/asikter/debatt/article58297.ece>, besökt 2009-11-20

Svårt att få ersättning vid arbetskada, Kollega webb 2009-10-21
<http://www.kollega.se/index.cfm?n=62&c=11051>, besökt 2010-03-20

"Missvisande mediebilder om den höga sjukfrånvaron" debattartikel av Björn Johnson, Dagens Nyheter, <http://www.dn.se/debatt/missvisande-mediebilder-om-den-hoga-sjukfranvaron-1.1036240>, besökt 2010-02-11

Hälften förlorade på nya sjukregler, SvD, 18 mars 2010,
http://www.svd.se/nyheter/inrikes/halften-forlorade-pa-nya-sjukregler_4442197.svd, besök samma datum

Jurist på F-kassan förfalskade läkarintyg, Aftonbladet webb 2010-03-25,
<http://aftonbladet.se/nyheter/article6843267.ab>, besökt 2010-03-26

Provningar av försäkringsbeslut ger oftare högutbildade rätt, LO-tidningen 21 mars 2006,
http://lotidningen.wehay.com/?id_item=1522&niLayout=true, besök 2010-03-20

Dagens Arbete

Arbetskadade kan inte bli utförsäkrade, Dagens Arbete webb 2009-11-11,
<http://www.da.se/home/da/home.nsf/unid/A22D5DAB207B9EE5C1257663004D039D?open&highlight=arbetskadade%20kan%20inte%20bli%20utforsakra>

Ny revisionskritik mot Försäkringskassan, Dagens Arbete 2008-04-07,
<http://www.da.se/home/da/home.nsf/unid/FB4E3C791BBC5B22C12574240032C1DE?open&highlight=ny%20revisionskritik%20mot%20Forsakringskassan>, besökt 2010-03-11

Avtal bättre än "personlig frihet", Krönika av Kurt Junesjö, Dagens Arbete, april 2007,
<http://www.da.se/home/da/home.nsf/unid/73DC696A588E686CC12572B10042E094?open&highlight=avtal%20bättre%20än%20personlig%20frihet>", besökt 2010-03-11

Bättre för arbetskadade, Dagens Arbete 2001-06-14,
<http://www.da.se/home/da/presstxt.nsf/PTw3/C161AADD58400D97C1256CA20032E4D8>,
besökt 2010-03-10

Nya regler ska hjälpa arbetskadade, Dagens Arbete 2002-01-17,
<http://www.da.se/home/da/presstxt.nsf/PTw3/CCE0CC87BFE9AACBC1256CA20032BC5F>,
besökt 2010-03-10

IF Metall delar ut flygblad mot ny semesterlag, Dagens Arbete 2009-11-23,
<http://www.da.se/home/da/home.nsf/unid/F4546ADF8484B277C12576770053C604?open&highlight=IF%20Metall%20delar%20ut%20flygblad%20mot%20ny%20semesterlag>, besökt
2009-11-24

Kvinnor vinner på nya arbetskaderegler, Dagens Arbete, 2001-10-18,
<http://www.da.se/home/da/presstxt.nsf/PTw3/69B58C283A33D513C1256CA20032A240>,
besök 2010-03-10

Arbetarskydd

Rättsskyddets Dan Holke: Inte hopplöst att anmäla arbetsskador, Arbetarskydd 26 maj 2009
<http://www.arbetarskydd.se/nyheter/forsakringar/socialforsakringar/article99802.ece>, besökt
2009-11-20

LO-TCO Rättsskydd på Almedalsveckan: Uppmanar arbetskadade att anmäla, Arbetarskydd
12 juni 2009
<http://www.arbetarskydd.se/nyheter/forsakringar/socialforsakringar/article99841.ece>, besökt
2009-11-20

LO_TCO Rättsskydd får in färre arbetsskador, arbetarskydd 8 dec 2008,
<http://www.arbetarskydd.se/nyheter/forsakringar/socialforsakringar/article99473.ece>, besökt
2009-11-20

"Svenska arbetsskadesystemet är effektivare" Arbetarskydd, 12 mars 2010,
<http://www.arbetarskydd.se/nyheter/forsakringar/arbetsmarknadsforsakringar/article133281.ece>, besökt 2010-03-15

Miljarder till Ground Zero-röjare, Arbetarskydd 12 mars 2010,
<http://www.arbetarskydd.se/nyheter/forsakringar/arbetsmarknadsforsakringar/article133171.ece>

ce, besök 2010-03-17

"Arbetskadeförsäkringen uppmuntrar inte arbetslinjen" Arbetarskydd, 14 jan 2008,
<http://www.arbetarskydd.se/nyheter/forsakringar/socialforsakringar/article99153.ece>, besökt
2009-11-20

Arbetskadepengarna går till annat, Arbetarskydd, 11 mars 2009,
<http://www.arbetarskydd.se/nyheter/forsakringar/socialforsakringar/article99632.ece>, besökt
2009-11-20

Arbetskadeförsäkringen tappar mark, Arbetarskydd, 13 aug 2008,
<http://www.arbetarskydd.se/nyheter/article99266.ece>, besökt 2009-11-20

Mats Hagberg: Det saknar ofta betydelse att anmäla en arbetssjukdom, Arbetarskydd 3 feb
2009, http://www.arbetarskydd.se/nyheter/halsa_ledarskap/halsa/article99544.ece, besökt
2009-11-20

Reformera arbetskadeförsäkringen från grunden, Arbetarskydd, 22 okt 2008,
<http://www.arbetarskydd.se/nyheter/forsakringar/socialforsakringar/article99383.ece>, besökt
2009-11-20

Så mycket får du tjäna som förtidspensionär, Arbetarskydd, 31 okt 2008,
<http://www.arbetarskydd.se/nyheter/forsakringar/socialforsakringar/article99407.ece>, besökt
2009-11-20

Mindre i plånboken för arbetsskadade, Arbetarskydd, 4 sept 2009,
<http://www.arbetarskydd.se/nyheter/forsakringar/socialforsakringar/article99918.ece>, besökt
2009-11-20

Männen får oftare skadan godkänd, Arbetarskydd, 8 maj 2009,
<http://www.arbetarskydd.se/nyheter/forsakringar/socialforsakringar/article99771.ece>, besökt
2009-11-20

Skillnader i arbetskadeförsäkringen ännu oförklarade, Arbetarskydd, 11 april 2008,
<http://www.arbetarskydd.se/nyheter/forsakringar/socialforsakringar/article99771.ece>, besökt
2009-11-20

Försäkringskassan prövar allt färre arbetsskador, Arbetarskydd, 8 maj 2009,
<http://www.arbetarskydd.se/nyheter/forsakringar/socialforsakringar/article99771.ece>, besökt
2009-11-20

TCO-Tidningen

Fackens medlemmar fick sänkta ersättningar och skadestånd 2009, TCO-Tidningen, 18 jan
2010
<http://www.tcotidningen.se/fackens-medlemmar-fick-sankta-ersattningar-och-skadestand-2009>, besökt 2010-03-09

Strama regler ger staten miljardöverskott, TCO-tidningen, 1 mars 2010,
<http://www.tcotidningen.se/strama-regler-for-arbetsskador-ger-staten-miljardoverskott>, besökt
2010-03-03